

ГУДОВАЦ 1941. ПУТ ЗЛОЧИНА

GUDOVAC 1941 THE PATH OF CRIME

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ
СРПСКО НАРОДНО ВИЈЕЋЕ – АРХИВ
СРБА У ХРВАТСКОЈ

THE ARCHIVES OF VOJVODINA
THE SERB NATIONAL COUNCIL – THE ARCHIVE OF
SERBS IN CROATIA

БИБЛИОТЕКА
ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Главни и одговорни уредник
Др Небојша Кузмановић
Др Милорад Пуповац

Уредник
Александар Бурсаћ

Превео на енглески језик
Мср Александар Димитријевић

Превела с немачкој језика
Мср Љиљана Бубњевић

Сйручне сараднице
Др Драгана Катић
Ивана Петровић

© Copyright: 2019, Архив Војводине и
Српско народно вијеће – Архив Срба у Хрватској

LIBRARY
SPECIAL EDITIONS

Editor-in-Chief
Nebojša Kuzmanović, Ph.D.
Milorad Pupovac, Ph.D.

Editor
Aleksandar Bursać

Translated into English by
Aleksandar Dimitrijević, MA

Translated from German by
Ljiljana Bubnjević, MA

Associates
Dragana Katić, Ph.D.
Ivana Petrović

© Copyright: 2019, The Archives of Vojvodina and
the Serb National Council – the Archive of Serbs in Croatia

ГУДОВАЦ GUDOVAC
1941. 1941

ПУТ ЗЛОЧИНА THE PATH OF CRIME

Приредио
Др Небојша Кузмановић

Arranged by
Nebojša Kuzmanović Ph.D.

SNV
CHB

Нови Сад, Загреб
2019.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

341.322.5(497.5 Gudovac)“1941”

ГУДОВАЦ 1941. = Gudovac 1941. : пут злочина / приредио Небојша Кузмановић ;
[превео на енглески Александар Димитријевић ; превела с немачког Љиљана Бубњевић].
- Нови Сад : Архив Војводине ; Загреб : Српско народно вијеће - Архив Срба у Хрватској,
2019 (Београд : Службени гласник). - 40 стр. : илустр. ; 22 см. - (Библиотека Посебна издања)

Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 300. - Стр. 5-8: Увод / Александар Бурсаћ. -
Стр. 9-18: Масакр у Гудовцу / Милан Радановић.

ISBN 978-86-80017-54-9

1. Кузмановић, Небојша, 1962-

а) Усташе -- Злочини -- Независна држава Хрватска -- 1941

COBISS.SR-ID 329191943

УВОД

Дана 28. априла 2019. године навршава се седамдесет и осам година од масакра у Гудовцу код Бјеловара, првог организованог масовног злочина почињеног над Србима у Независној Држави Хрватској. Том приликом је стрељано скоро две стотине житеља Гудовца и околних села; они који су током стрељања рањени, побијени су камама. Ово је била најаве читавог низа зверстава која ће у наредним годинама починити припадници усташког покрета, а чије ће жртве у највећој мери бити Срби, Јевреји, Роми и Хрвати антифашисти.

Починиоци злочина се нису претерано трудили да заташкају своје недело, напротив. Следствено томе, масакр у Гудовцу је темељно истражен. О њему сведоче изјаве неколицине преживелих, као и очевидаца, те званични документи; догађај је, такође, историографски помно обрађен. Постоји, међутим, још једно сведочанство о злочину, које својом упечатљивошћу јасно предочава његове размере и бруталност – фотографије.

Неколико дана након масакра, Команда немачког гарнизона у Бјеловару је, по пријави породице једне од жртава, послала на место злочина комисију, чији је задатак био да изврши увиђај и ексхумацију

INTRODUCTION

The 28th of April 2019 will mark the 78th anniversary since the massacre in Gudovac near Bjelovar, the first organized large scale war crime committed against Serbs in the so called Independent State of Croatia (ISC). On this day, nearly two hundred citizens of Gudovac and the surrounding villages were shot; while those who survived the shooting were later on killed with daggers (kama). This was a mere foreshadowing of the atrocities that the members of the Ustashe would commit in the following years, and whose victims would mainly be Serbs, Jews, Roma and anti-fascist Croats.

Those that committed the crime were not keen on hiding their misdeeds, on the contrary. As a consequence, the massacre in Gudovac was examined thoroughly. Some of the survivors testified to it, as well as some eyewitnesses and official documents; the event was also studied in detail from a historiographic perspective. There is, however, another testimony about the atrocity that clearly shows the extent of its brutality with regard to its accuracy: photographs.

A few days after the massacre, the German Garrison Command stationed in Bjelovar sent a commission to the scene of the crime, after a family member of one the victims reported the event, whereby their main task was

лешева, претходно засутих живим кречом и танким слојем земље. Комисија је притом начинила записник и фотографије. Није познато колико је укупно фотографија снимљено. Оно што је извесно јесте да се у архивима у региону налази око двадесет фотографија у вези са овим злочиним. У Архиву Војводине у Новом Саду се чува чак четрнаест фотографија уз које стоје јасне ознаке да су снимљене у Гудовцу или на „подручју округа Бјеловар”, као и шест које такве ознаке не носе, али је несумњиво да су настале на месту злочина. Од укупно двадесет фотографија, четири су дуплиране, а једна се налази у три примерка. Иако су неке од њих одраније познате јавности, колекција у Архиву Војводине је, по свему судећи, једина аутентична збирка из времена окупације Југославије, са оригиналним описима, из којих се несумњиво може утврдити шта се на фотографијама налази.

Ове фотографије су у Архив доспеле игром случаја. Наиме, 2008. године је Архиву предато седам кутија личне архиве Славка Одића, носиоца Партизанске споменице 1941, резервног пуковника, који је низ година радио у министарствима унутрашњих и спољних послова, те у дипломатији, као генерални конзул у Торонту. Одић је истовремено написао неколико значајних историографских дела, фокусираних углавном, мада не и искључиво, на теме у вези са делатношћу обавештајних служби на територији окупираних Југославије. Његово интересовање за тајне службе се може објаснити чињеницом да је током једног дела своје војне каријере био припадник Одељења за заштиту народа, познатијег као ОЗНА. Са таквим искуством, као и статусом припадника владајуће елите, Одић је имао приступ архивама недоступним јавности.

to conduct an investigation and exhume the corpses that were previously covered with quicklime and a thin layer of dirt. The commission then took notes and photos. It's not known how many photos were taken. However, what is known is that the archives in the region contain around twenty photos that are connected to this atrocity. The Archives of Vojvodina in Novi Sad store fourteen of these photos that contain clear signs that they were taken at Gudovac or at the “area of the Bjelovar district”, as well as six that do not have such inscriptions but that undoubtedly were taken at the scene of the crime. Of the twenty photos, four were duplicated, and one of them was triplicated. Even though some of the photos are familiar to the public from before, the collection in the Archives of Vojvodina is most likely the only authentic collection from the time of the occupation of Yugoslavia with original descriptions that can undoubtedly confirm what is presented on the photos.

These photos arrived in the Archives by chance. Namely, in 2008 the Archives received seven boxes of the personal archive of Slavko Odić, who earned the Commemorative Medal of the Partisans of 1941, was also a reserve colonel, who also worked in the Ministry for Internal Affairs and the Ministry for Foreign Affairs, as well as being well versed in diplomacy as the General Consul in Toronto. At the same time, Odić wrote several important historical works, focusing mainly, but not exclusively on topics relating to intelligence agencies working on the territories of occupied Yugoslavia. His interest in secret services could be explained by the fact that, during his military career, he was a member of the Department of People's Protection (Odeljenje za zaštitu naroda – OZNA). With such experience as well as being a member of the ruling elite, Odić had access to the archives that were inaccessible to the public.

Услед ограничених капацитета и броја запослених у Архиву Војводине, Одићева архива није могла одмах да буде сређена и обрађена. Међутим, када је један архивист започео рад на њој, наишао је на мноштво вредних и интересантних докумената. Неки од њих су били, чак, оригинални документи окупационих власти. Међу таквима се нашао и један досије, који је касније, када је од архиве формиран архивски фонд Ф. 562, односно лични фонда Славка Одића, означен сигнатуром Ф. 562.3.1.1.2.

Досије чини више од 600 листова докумената. Носио је назив „Усташка звјерства у НДХ”. Подробнијим прегледом, архивист је установио да је већина докумената у досијеу на немачком језику, из 1941. и 1942. године, те да су потекли од немачких обавештајних органа у Хрватској и Србији, или, пак, органа тзв. Владе народног спаса Милана Недића, у првом реду Комесаријата за избеглице. Неки од докумената су писма или извештаји истакнутих грађана или заповедника паравојних јединица, преведени накнадно на немачки. Поред тога, у досијеу се нашло и шездесет и три фотографије. Део њих су фотографије Срба депортованих из логора Јасеновац и Лоборград у Србију, док су део фотографије жртава злочина у НДХ, а међу њима и масакра у Гудовцу. Све фотографије, заједно са кратким описима, биле су закачене на листове хартије са меморандумом шефа нацистичке безбедносне полиције у Србији (Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des Sicherheitsdienstes in Belgrad, скраћено BdS).

Услед недостатка поузданих информација, тешко је одредити пут ових фотографија. Претпоставка је да су их немачким окупационим властима доставили представници колаборационистичке Комесарске управе Милана Аћимовића или Српске

Because of the limited capacity and number of employees in the Archives of Vojvodina, Odić's archive could not be arranged and processed right away. However, when one of the archivists began working on it, he found a host of valuable and interesting documents. Some of them were even original documents by the occupational government. Among them was a file that later on, when the fonds F. 562 was formed from the archive, aka the personal fonds of Slavko Odić, was labeled with the signature number F. 562.3.1.1.2.

The file contains more than 600 sheets of documents. It had the title “Ustashe Atrocities in the ISC” (Ustaška zjverstva u NDH). After a detailed overview, the archivist determined that most of the documents were in German, from the period of 1941 to 1942, and that they originated from the German intelligence agencies in both Croatia and Serbia, or rather the so-called Government of National Salvation (Vlada Narodnog Spasa) of Milan Nedić (aka Nedić's Government), mostly by the Commission for Refugees. Some of the documents are letters or reports by prominent citizens or commanders of paramilitary troops, which were later on translated into German. Likewise, the files contained sixty three photos. Some of them are photos of Serbs deported from the concentration camps Jasenovac and Loborgrad to Serbia, while some of the photos are of victims of atrocities which were committed in the ISC, and among them was the massacre in Gudovac. All of the photos, together with a short description, were placed on sheets of paper with a memorandum by the chief of the nazi security forces in Serbia (Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des Sicherheitsdienstes in Belgrad, abbr. BdS).

Because of a lack of any concrete information, it was hard to determine the precise way that the photos circulated around. It's assumed that the representatives of the German occupational government received them by representatives

православне цркве, а са циљем да се од Немаца издејствује интервенција ради прекида прогона Срба у НДХ. Управни штаб војног заповедника Србије је, тако, 25. јуна 1941. упутио допис немачком поштом у Загреб, у коме су наведени примери усташких зверстава и „као доказ” приложено „четрнаест фотографија, које је послало српско Министарство унутрашњих послова, на који начин су усташе у селу Гудовац код Бјеловара убиле Србе”. Сасвим је могуће да је реч о четрнаест фотографија из досијеа, уз које, већ је поменуто, стоји ознака да су снимљене у Гудовцу. Даља је претпоставка да је Министарство ове фотографије добило од немачких безбедносних служби, са којима је размењивало податке о догађајима у НДХ.

Одговоре на ова и остала нерешена питања у вези са злочинима у НДХ ће, очигледно, морати да дају будућа истраживања, која Архив Војводине има намеру да подстакне превођењем и публикавањем целокупног досијеа из Одићеве архиве. Изгледно је да ће овај издавачки подухват бити значајан допринос неговању културе сећања, с обзиром на то да се у досијеу, према тренутно расположивим подацима, налази и велики број раније необјављиваних и, чак, непознатих докумената. Публикација, у чијем би се саставу нашло и неколико радова еминентних истраживача ове тематике, као и сви оригинални документи у електронском облику, требало би да изађе из штампе до краја 2019. године. У међувремену, Архив Војводине, у саиздаваштву са Архивом Срба у Хрватској, уједно најављујући публикацију досијеа, засебно објављује каталог фотографија масакра у Гудовцу, са циљем да се обележи годишњица овог злочина, те ода помен невиним жртвама.

Александар Бурсаћ
Архив Војводине

of the collaborational Commissioner Administration of Milan Aćimović or the Serbian Orthodox Church with the goal of convincing the Germans to intervene and stop the persecution of Serbs in the ISC. On the 25th of June 1941, the administrative staff of the military commander for Serbia sent a letter to the German legation in Zagreb which contains a list of atrocities committed by the Ustashe and “as evidence” provides “fourteen photos that the Serbian Ministry for Internal Affairs sent, which show the Ustashe, in the Gudovac village near Bjelovar, killing the Serbs”. It is possible that it refers to the fourteen photos from the file, which contain inscriptions that they were taken at Gudovac. It is further speculated that the Ministry received these photos from the German security forces, with which they exchanged information about the events in the ISC.

The answers to these and other unsolved questions regarding the atrocities in the ISC will obviously be given in future research that the Archives of Vojvodina intends to motivate by translating and publishing the whole file from Odić's archive. It seems this publishing endeavor will significantly contribute to the nurture of remembrance culture, seeing as how the file, according to current knowledge, contains a large amount of previously unpublished and even unknown documents. The publication, which will contain a few works by eminent researchers that deal with these topics, as well as all original documents in digital form, should be available by the end of 2019. In the meanwhile, the Archives of Vojvodina, together with its copublishers in the Archives of Serbs in Croatia (Arhiv Srba u Hrvatskoj), while announcing the publication of the file, are separately going to publish a catalog of photos of the massacre in Gudovac, with the goal of commemorating this atrocity and thereby honoring the innocent victims.

Aleksandar Bursać
The Archives of Vojvodina

МАСАКР У ГУДОВЦУ

Масакр у Гудовцу 27–28. априла 1941, када је убијено око 190 српских мушкараца, становника десетак села у бјеловарском крају, представља дотад најмасовнији усташки злочин након оснивања Независне Државе Хрватске. Иако су у наредних петнаестак дана у Хрватском Благају код Вељуна и Прекопи код Глине почињени масовнији злочини, масакр у Гудовцу представља први организовани масовни усташки злочин који није био искључиво плод иницијативе локалних усташа, већ и одраз воље врха репресивног апарата Независне Државе Хрватске. Ако изузмемо масовне злочине у јасеновачкој групи логора, масакр у Гудовцу представља најмасовнији злочин који су усташе починили сјеверно од Саве, све до масакра у славонским селима Кометник и Воћин, 13–14. јануара 1942.

Масакр у Гудовцу се не би догодио да нису постојала три важна предуслова.

Први предуслов односи се на чињеницу да је на подручју котара Бјеловар егзистирала екстремистичка групација хрватских националиста усташке оријентације која је у првим данима Априлског рата ступила у оружану акцију усмјерену против Војске Краљевине Југославије, у околностима војне инвазије нацистичке Њемачке. Ако изузмемо усташке

THE GUDOVAC MASSACRE

The massacre in Gudovac, which took place from the 27th to the 28th of April 1941, when around 190 Serbian men were killed (residents of around a dozen villages in the Bjelovar area), represents one of the biggest atrocities committed by the Ustashe since the founding of the Independent State of Croatia (ISC). Even though greater atrocities were committed in the following fifteen days in Hrvatski Blagaj near Veljun and Prekopa near Glina, the massacre in Gudovac represents the first organized massacre by the Ustashe that was not only a crime initiated by the local Ustashe but was also a reflection of the will of the repressive leadership of the Independent State of Croatia. If we exclude the atrocities committed in the Jasenovac group of concentration camps, the massacre in Gudovac represents the biggest massacre that the Ustashe committed north of the Sava river, up until the massacres that took place in villages in Slavonija called Kometnik and Voćin from the 13th to the 14th of January 1942.

The massacre in Gudovac wouldn't have happened if there weren't three major contributing factors.

The first contributing factor refers to the fact that on the territory of the Bjelovar district there existed an extreme group of Croatian nationalists, with an affinity towards the Ustashe, that in the first days of the April War

групације на подручјима котара Славонска Пожега и Славонски Брод, које су у другој половини априла 1941, уочи масакра у Гудовцу, самоиницијативно спровеле убијање стотинак српских мушкараца, становника двадесетак села у пожешком и бродском котару, током априла 1941. најизраженију спремност за спровођењем масовних злочина у односу на све остале усташке групације широм новоуспостављене државе демонстрирала је управо бјеловарска усташка групација. Штавише, бјеловарска усташка организација је у једном дану извршила злочин који је однио више жртава него сви претходни злочини усташа широм Независне Државе Хрватске. Масовни злочини који су услједили убрзо након масакра у Гудовцу указују на то да је гудовачки масакр био својеврсни преседан, када је ријеч о масовности страдања становника једног котара у једном дану, којим је започео низ неселективних етнички мотивисаних злочина над српским цивилима који су у љето 1941. прерасли у геноцид. Други предуслов без кога се крајем априла 1941. не би догодио масакр у Гудовцу јесте чињеница да је на подручју котара Бјеловар током Априлског рата убијено двадесетак мушкараца хрватске националности, међу којима је било и припадника националистичке Хрватске сељачке заштите, полувојне формације Хрватске сељачке странке која је на бјеловарском подручју била проушашки оријентисана, али и цивила. Притом се издваја убиство 11 хрватских сељака, становника четири села удаљена двадесетак километара од Гудовца, које се одиграло 10. априла 1941. Наведена убиства извршили су припадници Војске Краљевине Југославије и жандармерије, односно српски националисти у редовима војске и жандармерије, након пуча који су хрватски националисти организовали у двије војне јединице на бјеловарском подручју на почетку

took up arms against the Royal Yugoslav Army during the invasion by Nazi Germany. If we exclude the Ustashe groups located at the Slavonska Požega and Slavonki Brod districts who, during the second half of April 1941, shortly before the massacre in Gudovac, committed a massacre of a hundred Serbian men (residents of around two dozen villages in the Slavonska Požega and Slavonki Brod districts) during April of 1941, the group that was the most ambitious in committing atrocities – when compared to all of the other groups of Ustashe around the newly formed state – was demonstrably the Bjelovar Ustashe group. Moreover, the Bjelovar Ustashe organization, in a single day, managed to commit a massacre that took more lives than all of the previous crimes committed by the Ustashe across the Independent State of Croatia. The atrocities that followed soon after the massacre in Gudovac demonstrate that the Gudovac massacre was unprecedented when referring to the amount of victims in one district in a single day, which was only the beginning of a whole host of haphazard ethnically motivated crimes against Serbian civilians, which would then grow into a full on genocide in the spring of 1941. The second contributing factor, whose absents could have prevented the Gudovac massacre at the end of April 1941, was the fact that at the Bjelovar district (during the April War) around twenty men of Croatian nationality were killed – among whom were members of the nationalist Croatian Peasant Protection, a paramilitary formation of the Croatian Peasants Party that, in the Bjelovar area, was pro-Ustashe oriented – as well as civilians. It's important to note the death of 11 Croatian peasants who inhabited four villages that were around twenty kilometers away from Gudovac, which took place on the 10th of April 1941. They were killed by members of the Royal Yugoslav Army and the gendarmery, or rather Serbian nationalists who were mem-

Априлског рата. Иако нема доказа да је локално српско цивилно становништво учествовало у наведеним убиствима, усташка организација искористила је та страдања као повод и оправдање за гудовачки масакр. Сви извори указују на то да су сва или скоро сва наведена убиства почињена од стране официра и припадника Војске Краљевине Југославије и припадника жандармерије, укључујући и активности у гушењу побуне. Упркос томе, усташка организација настојала је да масовно убијање српских цивила крајем априла 1941. у Гудовцу представи као одмазду за претходно почињена убиства Хрвата. Инспиратори и организатори масакра у Гудовцу притом су знали да ниједан од српских мушкараца стрељаних у Гудовцу није учествовао у неком претходном злочину над Хрватима или у оружаном обрачуну с хрватским националистима; као што су знали да су жртве гудовачког масакра махом били становници села у којима током Априлског рата нису забиљежена убиства Хрвата. Масовни злочин у Гудовцу извршен је насупрот чињеници да крајем априла 1941. на бјеловарском подручју није постојала никаква војна или оружана организација са српским предзнаком, упркос чињеници да је страна која је током Априлског рата починила злочине над локалним Хрватима била непостојећа у новонасталим условима њемачке војне побједе и окупације, те успостављања усташке власти и државе, и унаточ чињеници да је усташка власт започела и умногоме довршила разоружавање резервиста поразене југословенске војске из редова локалног српског становништва. Масакр у Гудовцу није осујетио никакве потенцијалне активности које би имале антихрватски карактер – поготово не од стране жртава масакра. Масакр је био демонстрација одлучности усташке власти и порука српском становништву да је нова власт предидељена за по-

bers of the Royal Yugoslav Army and the gendarmery, after a revolt that the Croatian nationalists organized in two military units (at the Bjelovar area) at the beginning of the April War. Even though there is no evidence that the local Serbian civilian population took part in the noted murders, the Ustashe organization took that as an excuse to justify the massacre in Gudovac. All sources point toward the notion that all of the noted murders were committed by the members of the Royal Yugoslav Army and members of the gendarmery, including the suppression of the revolt.

Despite this, the Ustashe organization tended to present the mass murder of Serbian civilians (at the end of April 1941 in Gudovac) as revenge for the previously committed murder of Croats. The instigators and organizers of the massacre in Gudovac knew that none of the Serbian men that were shot in Gudovac took part in some previous crime against the Croats or were in an armed conflict with Croatian nationalists; just as they knew that the victims of the Gudovac massacre were mostly people who lived in villages where, during the April War, there weren't any recorded killings of Croats. The atrocity in Gudovac was carried out despite the fact that, by the end of April 1941 in the Bjelovar area, there weren't any military or armed organizations with a Serbian label on it, as well as the fact that the side which, during the April War, committed crimes against local Croats was nonexistent in the newly formed conditions created by the German military occupation, and their creation of the new Ustashe government and country, as well as the fact that the Ustashe government started and mostly succeeded in disarming reserve troops of the defeated Royal Yugoslav Army whose soldiers were comprised from the local Serbian population. The massacre in Gudovac was not provoked by any potential activities that had anti-Croatian characteristics – especially not by

литику екстремног насиља, односно да је усвојила фашистичку политичку културу у којој је култура насиља представљала најпрепознатљивији елемент. Стога, не чуди што трећи важан предуслов који је условио масакр у Гудовцу подразумијева инволвираност врха усташког репресивног апарата у сам догађај. Присуство Еугена Дида Кватерника у Гудовцу 28. априла 1941, на дан извршења злочина, недвосмислено указује на уплетеност усташког врха у масакр. Сутрадан, након масакра у Гудовцу, у новоосновани логор у Копривници интернирано је преко 500 српских мушкараца с подручја котара Грубишно Поље, који су претходних дана ухапшени по наређењу Еугена Дида Кватерника. Кватерник је лично учествовао у хапшењима у Грубишном Пољу и околини. Било је то дотад најмасовније хапшење особа српске националности спроведено након успостављања Независне Државе Хрватске. Током наредних мјесеци већина интернираца убијена је у госпићкој групи логора. Иако за то нема јасних доказа, Кватерников долазак из Грубишног Поља у Гудовац и његово несумњиво присуство у селу на дан злочина указују на његово потенцијално наређење за спровођење хапшења и врло извјесно доношење одлуке о спровођењу масовног убијања ухапшеника. Боравећи на лицу мјеста Кватерник је био у могућности да спријечи стрељање невиних цивила, да је намјера о извршењу масовног убиства била узрокована искључиво вољом локалне усташке организације. Изостанак сличног масовног злочина на подручју Бјеловара у данима Априлског рата када је страдао највећи дио убијених локалних Хрвата и спровођење злочина на дан присуства шефа усташког репресивног апарата сугеришу да је Кватерникова улога била кључна у доношењу одлуке о извршењу масовног злочина. Чињеница је да бјеловарске и гудовачке

the victims of the massacre. The massacre was a show of determination by the Ustashe government and a message to the Serbs that the new government had chosen a policy of extreme violence, meaning that it adopted a fascist cultural policy where the culture of violence represented one of its basic characteristics. Therefore, it comes as no surprise that the third factor that contributed to the massacre in Gudovac included the involvement of the Croatian repressive leadership in this event. The presence of Eugen Dido Kvaternik in Gudovac on the 28th of April 1941, on the day that the crime took place, without a doubt demonstrates that the Ustashe leadership was involved. The next day, after the massacre in Gudovac, around 500 Serbian men from the Grubišno Polje district were sent to the newly formed concentration camp in Koprivica, men who were, just a few days before, arrested by orders of Eugen Dido Kvaternik. Kvaternik personally took part in the arrests in Grubišno Polje and its surroundings. This was, by far, the largest arrest of Serbs conducted ever since the founding of the Independent State of Croatia. During the next few months most prisoners were killed in the Gospić group of concentration camps. Even though there is no conclusive evidence, Kvaternik's arrival from the Grubišno Polje in Gudovac, and his unmistakable presence in the village on the day of the massacre, hint to him potentially giving the order to carry out the arrests and likewise to carry out the mass slaughter of arrested individuals. While being present at the scene, Kvaternik had the ability to stop the shooting of innocent civilians, if indeed the intent to carry out the mass slaughter was caused solely by the decision of the local Ustashe organization. The lack of any similar atrocity, on the territory of Bjelovar, during the April War when most of the local Croatian victims were killed, and then committing an atrocity on the day that a high ranking leader of the Ustashe repres-

усташе нису претходно починили масовне злочине, иако су средином априла спровели хапшења неколико десетина Срба и комуниста, од којих је већина након неколико дана пуштена из притвора. Чињеница да су жртве биле насумично похапшени становници десетак села, који су ухапшени у једној ноћи, не говори само о намјери стварања опште несигурности међу Србима у бјеловарском котару. Одлука да буду стрељани сви похапшени Срби, упркос чињеници да су многи од њих били познати непосредним извршиоцима злочина, такође сугерише да је пресудну одлуку о њиховом убијању донио виши политички ауторитет у односу на локалне ауторитете. Задатак локалних усташких ауторитета био је да сакупе довољан број проусташких „заштитара” који су били спремни да учествују у хапшењу и убијању својих комшија.

Масакр у Гудовцу представља један од боље истражених усташких масовних злочина. Земаљска комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача која је дјеловала на подручју Хрватске, у првим мјесецима након ослобођења сакупила је изјаве неколико савременика хрватске и српске националности који су били свјedoци хапшења и одвођења српских цивила на стратиште, међу којима је и изјава једног од двојице ухапшеника који су преживјели стрељање, као и изјава једног љекара хрватске националности који је крајем априла и почетком маја 1941. учествовао у ексхумацији жртава. Касније је објављено сјећање и другог ухапшеника који је преживио стрељање. Захваљујући истраживањима Земаљске комисије и неколико самосталних истраживача у деценијама након рата омогућена је поименична идентификација свих жртава, што није чест случај када је ријеч о тако масовним злочинима. Хрватска историографија је у протеклих неколи-

sive government was present, suggests that Kvaternik had a key role in the decision to carry out the massacre. It's a fact that the Bjelovar and Gudovac Ustashe didn't previously commit massacres, even though in mid-April they arrested a few dozen Serbs and communists where most of them were released from prison after a few days. It is also a fact that the victims who were arrested were random people from around a dozen villages, who were arrested in a single night, which says a lot about the intentions to create a sense of insecurity among the Serbs in the Bjelovar district. The decision to have all of the arrested Serbs shot, despite the fact that many of them were familiar with the ones carrying out the crime, would suggest that the final decision to have them killed was made by the higher political authorities as opposed to the local authorities. The task of the local Ustashe authorities was to collect a substantial amount of pro-Ustashe "protectors" (zaštitar) who were willing to take part in the arrests and murder of their neighbors.

The massacre in Gudovac represents one of the better researched Ustashe atrocities. The Commission for Investigation of War Crimes Committed by the Occupiers and their Collaborators that worked on the territory of Croatia, in the first few months after the liberation, successfully gathered testimonies of several contemporaries of Croatian and Serbian nationality who were witnesses to the arrests and deportation of Serbian civilians to the place of execution, among whom was a report by one of the two survivors of the shooting, as well as a report by a Croatian doctor that, at the end of April and beginning of May 1941, took part in the exhumation of the victims. Afterwards, the report of the other detainee, who survived the shooting, was published. Thanks to the research done by the Commission and several other independent researchers, in the decades after the war, the identification of the victims by name was made

ко деценија истражила и користила наведене изворе и може се констатовати да су ријетки усташки масовни злочини којима је хрватска историографија приступила с толико интересовања. Ипак, поједини детаљи везани за злочин још увијек нису у потпуности разјашњени, што доводи до одређених недоумица.

Злочине који су се 27. и 28. априла 1941. одиграли у Гудовцу и околини треба посматрати као јединствен историјски догађај, што значи да најмасовнију ликвидацију која се одиграла другог дана злочина не треба посматрати као изолован догађај. У ноћи 27. априла у близини Гудовца под неразјашњеним околностима, приликом спровођења једног ухапшеног српског мушкарца, неко је пуцао на двојицу наоружаних хрватских мушкараца који су спроводили ухапшеника. Један спроводник и ухапшеник су убијени, док је други спроводник рањен. Ово је био непосредан повод да током ноћи из оближњег Бјеловара у Гудовац пристигну двојица представника усташке власти: котарски предстојник Јосип Верхас и шеф бјеловарске полиције Алојзије Чукман. Убиство једног и рањавање другог „заштитара“ искоришћено је као повод за хапшење и убијање око 190 особа српске националности током исте ноћи и сутрадан. Не постоје докази, иако постоје тврдње, да је напад на двојицу спроводника и њиховог ухапшеника био инсцениран. Уколико је заиста ријеч о инсценирању, то никако не би био усамљен примјер инсценирања убијања или погибије особа хрватске националности, за које су оптужени Срби, што је послужило као оправдање за унапријед планирани масакр над српским цивилима. Верхас и Чукман су по доласку у Гудовац извршили притисак на Мартина Цикоша, заповједника Хрватске сељачке заштите за сеоску општину Гудовац оптуживши га да пије

possible, which is certainly not the case with regards to most large-scale atrocities. Croatian historiography has, in the last few decades, researched and used the noted sources and it can be determined that the number of Ustashe atrocities that Croatian historiography approached with that much interest is very rare. Still, certain details connected to the atrocity have still not completely been explained, which tends to lead to some confusion.

The crimes that took place in Gudovac and its surroundings, on the 27th and 28th of April 1941, should be viewed as a unique historical event which means that the mass killing that took place on the second day of the massacre shouldn't be viewed as an isolated case. On the eve of the 27th of April near Gudovac, under unknown circumstances, during the arrest of a Serbian man, someone shot at the two armed Croats that were taking him away. The man who was arrested and one of the men who arrested him died, while the other man who was taking him away was wounded. This served as an excuse for two representatives of the Ustashe government, head of the district Josip Verhas and chief of the Bjelovar police Alozije Čukman, to arrive from Blejovar to Gudovac. The killing of one and wounding of another “protector“ was used as an excuse to arrest and murder around 190 Serbs during the same night, as well as tomorrow. There is no evidence but there are some claims that the attack on the two officials and the detainee was faked. If the event was indeed staged, it would certainly not be the only example of a staged event where Croats were killed, Serbs blamed, and which served as an excuse for a massacre of Serbian civilians that was planned in advance. Verhas and Čukman, after coming to Gudovac, put pressure on Martin Cikoš, commander of the Croatian Peasant Protection for the Gudovac district, accusing him of drinking while the Serbs are

док Срби убијају његове „заштитаре”. Цикош се те вечери уистину напио и то у друштву с једним Србином из Гудовца. Како би се одбранио од оптужби за небудност, Цикош је отишао у кућу локалног Србина с којим је био у друштву те вечери и убио домаћина. У ноћи између 27. и 28. априла започела су хапшења локалних Срба. Те ноћи убијено је још десет српских мушкараца, становника Гудовца и Старих Плавница. Сутрадан око поднева настављено је хапшење одраслих српских мушкараца у Гудовцу, а потом је хапшење спроведено и у околним селима: Великом Коренову, Малом Коренову, Клокочевцу, Пргомељама, Станчићима, Брези, Рајићу, Туку и Болчу. Најмасовнија хапшења извршена су у Клокочевцу, Великом Коренову, Гудовцу и Рајићу, затим у Пргомељу, Туку и Малом Коренову, док су у Болчу, Станчићима и Брези хапшени само истакнутији појединци српске националности, укључујући свештенике. Спискови жртава међусобно се донекле разликују због чега није могуће установити прецизан број ухапшеника и жртава за свако село. Исто тако, у једном објављеном списку жртава наводе се становници Брезе, док их у другом објављеном списку нема. Такође, у оба списка налази се неколико имена особа за које се не наводи стално мјесто пребивања. Све ово условило је и различите нумеричке податке о укупном броју жртава масакра.

Извори не казују ко је донио одлуку о хапшењу српских становника десетак села у гудовачкој општини, односно нејасно је да ли је та одлука посљедица сугестије Еугена Дида Кватерника и колико је она посљедица иницијативе локалних усташких структура, као што није познато ни то ко је донио одлуку да ухапшеници буду стрељани. Извори указују на улогу највиших представника локалне усташке власти у страдању локалних Срба. Наиме, на

killing his “protectors”. Cikoš was indeed drinking that night together with a Serb from Gudovac. In order to exonerate himself from the accusations of falling asleep, Cikoš went to the house of the local Serb who provided him company that night and proceeded to kill the host. In the evening between the 27th and 28th of April the process of arresting local Serbs had begun. That night ten more Serbian men, inhabitants of Gudovac and Stare Plavnice, were killed. Tomorrow around noon the arrests of grown Serbian men from Gudovac continued, and afterwards the arrests spread to the nearby villages: Veliko Korenovo, Malo Korenovo, Klokočevac, Prgomelja, Stančić, Breza, Rajić, Tuka and Bolča. The largest arrests were carried out in: Klokočevac, Veliko Korenovo, Gudovac and Rajić, and then in Prgomelj, Tuka and Malo Korenovo, while in Bolča, Stančić and Breza only influential Serbian individuals were arrested, including priests. The lists of victims are different in some respect, so it is impossible to precisely determine the number of people arrested and the number of victims for each village. Likewise, in one of the published lists of victims, the people from Breza are mentioned, while in another published list they are absent. It should be noted that in both lists there are several names of individuals whose place of permanent residence isn't written down. All of these factors contributed to the confusion regarding the actual number of victims.

Sources don't mention who was it that gave the order to arrest the Serbs in those ten villages in the Gudovac district, or to be more precise, it is unclear how much that decision was a consequence of what Eugen Dido Kvaternik suggested and how much of it is a result of the local Ustashe authorities, just like it's unknown as to who gave the order for the detainees to be shot. Sources hint towards the representatives of the local Ustashe authorities having a key role in the murder of

основу извора познато је да су приликом стрељања у Гудовцу на лицу мјеста били присутни начелник општине Гудовац и најбогатији човјек бјеловарског краја Мирко Павлешић и усташки таборник за општину Гудовац Рудолф Срнак. Њих двојица и Мартин Цикош, локални заповједник Хрватске сељачке заштите, били су највиши политички ауторитети у општини. Они који су хапсили локалне Србе слушали су њихова наређења. Хапшење преко 190 житеља наведених села извршило је људство под командом Мартина Цикоша које је формално и даље припадало Хрватској сељачкој заштити, али већ тада та структура је прерасла у милицију која се ставила под контролу и команду усташког покрета.

Ухапшеници су у поподневним сатима 28. априла доведени у Гудовац пред зграду општине, одакле су одведени на стратиште на сеоском сајмишту. На основу свједочења двојице преживјелих ухапшеника, Илије Јарића из Великог Коренова и Милана Маргетића из Рајића, који су побјегли с мјеста злочина, знамо да је стрељање ухапшеника извршено у касним поподневним сатима и да су стрељању присуствовали представници локалне усташке власти. Извори потврђују и присуство Еугена Дида Кватерника у Гудовцу у дану када је извршено масовно стрељање. Није нимало случајно што је стрељање извршено непосредно након концентрисања ухапшеника у Гудовцу, а не сутрадан или након неколико дана, што можемо повезати с Кватерниковим присуством. Дакле, није случајно што жртве нису задржане у притвору макар једну ноћ, што је било уобичајено у већини сличних злочина.

Стрељање је извршила група од 70 до 80 локалних „заштитара”, односно усташа. Након стрељања, жртве које су давале знакове живота докрајчене су хладним оруђем. Ипак, тројица тешко рањених

local Serbs. Based on the sources it is known that the head of the Gudovac community and the richest man in the Bjelovar area Mirko Pavlešić as well as the local Ustashe representative for the Gudovac district Rudolf Srnak, were present at the scene during the executions in Gudovac. Both of them, along with Martin Cikoš, the local commander of the Croatian Peasants Protection, were the highest political authorities in the district. The ones that arrested the local Serbs were listening to orders issued by these people. The arrests of over 190 people from the noted villages was carried out by individuals under the command of Martin Cikoš who formally still belonged to the Croatian Peasants Protection, but at this point it was already turning into a militia that was under the control and command of the Ustashe movement.

On the 28th of April the detainees were brought to Gudovac in front of the community administration building where they were taken to the place of execution at the village fairground. Based on the eyewitness reports of the two remaining detainees, Ilija Jarić from Veliko Korenovo and Milan Margetić from Rajić, who escaped from the place where the massacre took place, we know that the shooting of the detainees was carried out in the late afternoon hours and that the shooting was attended by the representatives of the local Ustashe government. Sources also confirm the presence of Eugen Dido Kvaternik in Gudovac on the day when the mass shooting took place. It is no coincidence that the shooting took place not long after the detainees were rounded up in Gudovac, as opposed to the next day or a few days after, which we can link to Kvaternik's presence there. So it is no coincidence that the victims weren't kept in confinement for at least one night, which was the case with most crimes of similar nature.

The shooting was done by a group of 70 to 80 local “protectors” or rather Ustashe. After the shooting was

ухапшеника преживјели су злочин, и сутрадан, након доласка представника њемачке команде, одведени су у бјеловарску болницу. Њихова даља судбина није позната, али се претпоставља да су интернирани у логоре гдје су страдали, при чему не треба искључити могућност да је неко од њих убијен недуго након масакра. Са стрељања је побјегао још један ухапшеник који је током рата погинуо у партизанима.

Сутрадан након злочина, четири српске становнице Старих Плавница отишле су у Бјеловар до трговца Омчикуса чија сестра Марта је знала њемачки језик и која је наводно била ангажована у њемачкој команди као преводилац. Марта Омчикус је о злочину у Гудовцу одмах обавијестила њемачког команданта. Он је наводно истог дана отишао на мјесто злочина. Сутрадан, 30. априла, њемачка војска започела је откопавање масовне гробнице у Гудовцу у коју су били покопани мушкарци стрељани 28. априла. Чини се да у тој гробници нису били покопани мушкарци убијени у ноћи између 27. и 28. априла. Према свједочењу Фрање Рајског из 1945, који је као котарски лијечник присуствовао ексхумацији жртава, од 30. априла до 5. маја из масовне гробнице ексхумирана су тијела 177 жртава. Том приликом, њемачка војска извршила је фотографисање тијела жртава што је додатно допринијело чињеници о солидном документовању гудовачког масакра. Уколико броју ексхумираних, који је навео Рајски, додамо 11 жртава убијених првог дана злочина, онда би број убијених у Гудовцу износио 188. У три објављена поименична списка жртава наводи се да су 27. и 28. априла 1941. у Гудовцу убијене 192 особе, односно 201 лице.

Њемачки окупатор спровео је привремено хапшење најистакнутијих протагониста злочина (Ци-

done, the victims who showed signs of life were finished off with melee weapons. Still, three severely wounded detainees survived the massacre and the next day, when the representatives of the German command came in, they were taken to the Bjelovar hospital. Their fate after this is unknown, but it is assumed that they were deported to concentration camps where they died, whereby we shouldn't exclude the possibility that some of them were killed off not long after the massacre. Another detainee escaped from the shooting who later on during the war died while fighting on the side of the Partisans.

The day after the massacre, four Serbian female villagers from Stare Plavnice went to Bjelovar to the trader Omčikus whose sister Marta knew the German language and who supposedly was working in the German command as a translator. Marta Omčikus at once notified the German commander about the massacre in Gudovac. He supposedly went the same day to the scene of the crime. On the 30th of April the next day, the German army began digging up the mass grave in Gudovac where the bodies of the men were laid, the men who were shot on the 28th of April. It seems that this grave did not hold the bodies of the men that were killed in the evening between the 27th and 28th of April. According to the testimony of Franja Rajski in 1945 who, as a district doctor attended the exhumation of the victims, from the 30th of April to the 5th of May, 177 victims' bodies were exhumed from the mass grave. During this time, the German Army took photographs of the bodies of the victims which contributed to the fact about the well-handled documentation of the Gudovac massacre. If we add to the number of exhumed bodies, that Rajski had noted, 11 more victims killed during the first day of the massacre, then the number of those murdered in Gudovac should be 188. In three published lists containing names of the victims, it is noted that on the 27th

коша, Срнака и Верхаса), али они су ослобођени већ сутрадан након хапшења. Поставља се питање: „Да ли би локални протагонисти били тако брзо ослобођени да су само они били једини протагонисти злочина?“

Милан Радановић
Архив Срба у Хрватској

and 28th of April 1941 in Gudovac, there were 192 people killed, or by other estimates 201.

The German occupiers temporarily arrested the most influential perpetrators of the crime (Sikoš, Srnak and Verhas), but they were freed the next day. The question then arises: “Would the local perpetrators be so easily acquitted if they were the only perpetrators of the crime?”

Milan Radanović
The Archive of Serbs in Croatia

ΦΟΤΟΓΡΑΦΙΕ PHOTOGRAPHS

Commander of the security police and security service in Belgrade
HORRORS OF THE USTASHE

575
**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagreuel

Ermordeter serbischer Bauer mit schweren Stichwunden
im Unterleib
aus dem Bezirke Bjelovar

Убијен српски сељак из округа
Бјеловар са тешким убодним
ранама у доњем пределу стомака

A murdered Serbian peasant from
Bjelovar district with severe stabbing
wounds in the lower stomach

576

**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22.103

Ustaschagreuel

Ermordeter Serbe aus dem Bezirke Bjelovar

Убијен Србин из округа Бјеловар

A murdered Serb from Bjelovar
district

Commander of the security police and security service in Belgrade
HORRORS OF THE USTASHE

557

**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagreuel

Massenhinschlachtungen von serbischer Landbevölkerung
im Bezirke Bijelovar

Масовни покољ српског
становништва у округу Бјеловар

Mass slaughter of the Serbian
population in Bjelovar district

578
**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagreuel

Verstümmelter und gemordeter serbischer Bauer aus dem
Gebiete des Bezirkes Bijelovar

Осакаћен и убијен српски сељак
са подручја округа Бјеловар

A mutilated and murdered Serbian
peasant on the territory of Bjelovar
district

Commander of the security police and security service in Belgrade
HORRORS OF THE USTASHE

**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagreuel

Ermordeter Serbe, deren Körper mehrere tiefe Schnittwunden aufweist . Aus dem Gebiete des Bezirkes Bjelovar

Убијен Србин са подручја округа
Бјеловар, на чијем телу се види
више дубоких посекотина

A murdered Serb from the territory
of Bjelovar district; several deep
cuts are visible on the body

560
**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagreuel

Ermordeter Serbe aus dem Bezirke Bjelovar

Убијен Србин из округа Бјеловар

A murdered Serb from Bjelovar
district

Commander of the security police and security service in Belgrade
HORRORS OF THE USTASHE

**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagreuel

Ermordeter und verstümmelter Serbe aus dem
Bezirke Bijelovar

Убијен и осакаћен Србин из
округа Бјеловар

A murdered and mutilated Serb
from Bjelovar district

562

**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagreuel

Ermordeter Sabe, deren Körper mehrere tiefe Schnittwunden aufweist. Aus dem Gebiete des Bezirkes Bijelovar

Убијен Србин са подручја округа
Бјеловар, на чијем телу се види
више дубоких посекотина

A murdered Serb from the
territory of Bjelovar district;
several deep cuts are visible on the
body

Commander of the security police and security service in Belgrade
HORRORS OF THE USTASHE

563
**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagreuel

Massenmordungen serbischer Bevölkerung im
Gebiete des Bezirkes Bjelovar

Масовно убијање српског
становништва на подручју
округа Бјеловар

Mass killing of the Serbian
population on the territory of
Bjelovar district

**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

564
BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagreuel

Ustaschagreuel-taten an serbischer Bevölkerung im
Gebiete des Bezirkes Bijelovar.

Усташка зверства над српским
становништвом на подручју
округа Бјеловар

Ustashe atrocities against the
Serbian population on the territory
of Bjelovar district

Commander of the security police and security service in Belgrade
HORRORS OF THE USTASHE

**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagreuel

Massenmorde, ausgeübt an serbischer Bevölkerung auf dem
Gebiete des Bezirkes Bjelovar

Масовна убиства извршена над
српским становништвом на
подручју округа Бјеловар

Mass killings committed against the
Serbian population on the territory
of Bjelovar district

566

**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagreuel

Einzelaufnahme von Greuelthaten ausgeübt an serbischer
Bevölkerung auf dem Gebiete des Bezirkes Bijelovar.

Појединачни снимак извршеног
зверства над српским
становништвом на подручју
округа Бјеловар

A single picture of the atrocity
committed against the Serbian
population on the territory of
Bjelovar district

Commander of the security police and security service in Belgrade
HORRORS OF THE USTASHE

**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagrenel

Abschlachtung von Serben im Dorfe G u d o v a c im
Bezirke Bijelovar.

Покољ Срба у селу Гудовац у
округу Бјеловар

Massacre of Serbs in the village of
Gudovac in Bjelovar district

568
**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ustaschagreuel

Abschlachtung der Serben im Dorfe G u d o v a c
im Bezirke Bijelovar.

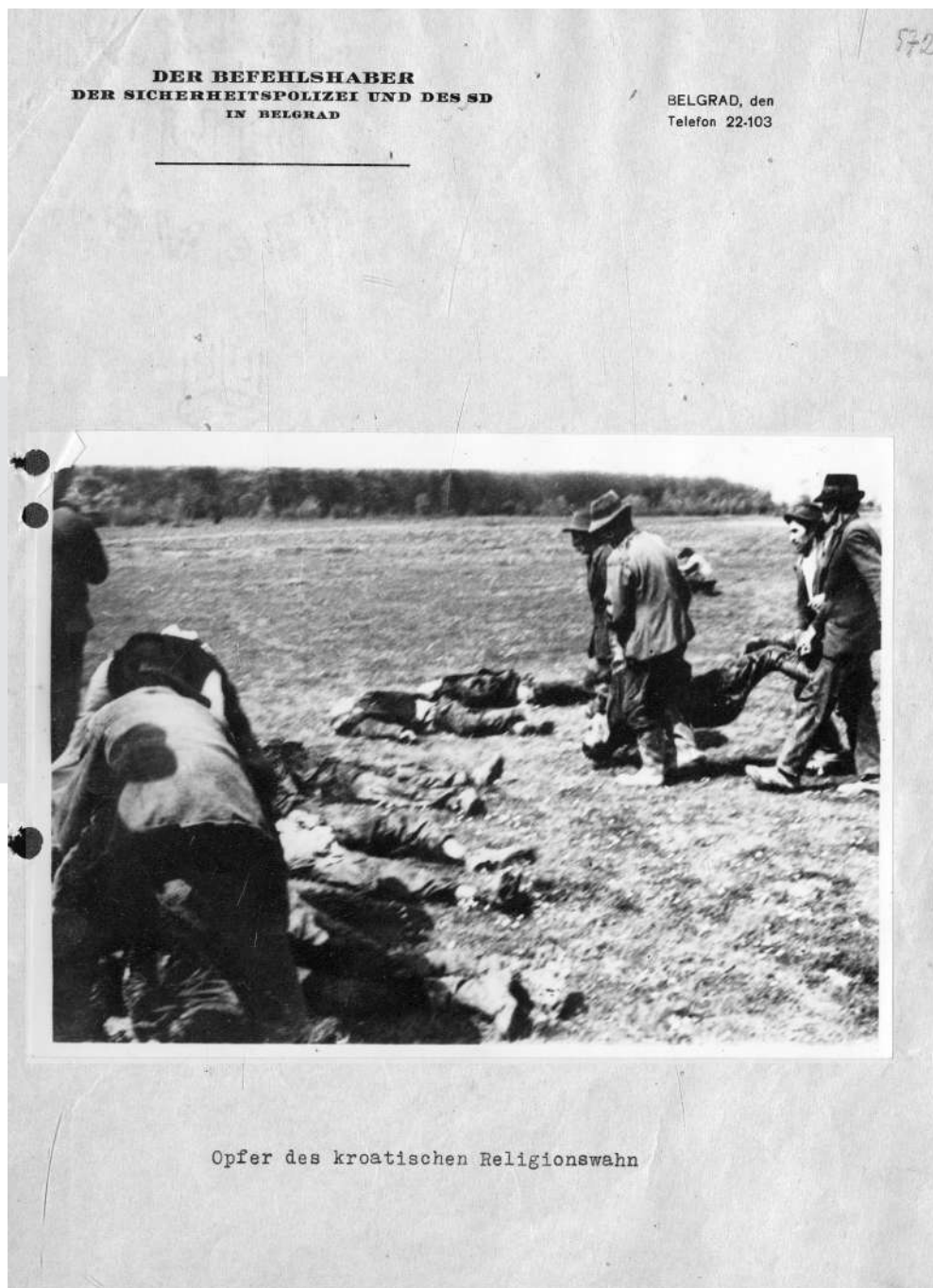
Покољ Срба у селу Гудовац, у
округу Бјеловар

Massacre of Serbs in the village of
Gudovac in Bjelovar district

Commander of the security police and security service in Belgrade
HORRORS OF THE USTASHE

Жртва хрватског религијског
лудила

A victim of Croatian religious
madness

573
**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Greuelthaten der Ustascha

Eine Gruppe ermordeter serbischer Bauern

Група убијених српских сељака

A group of murdered Serbian
peasants

Commander of the security police and security service in Belgrade
HORRORS OF THE USTASHE

574
**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Kroatische Greuelthaten

Убоди ножем у стомак једног
сељака

Knife stabbings to the stomach
of a peasant

Messerstiche im Bauch eines Bauern .

575
**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Kroatische Greuelthaten

Der Rücken eines ermordeten serbischen
Bauern

Леђа убијеног српског сељака

Back of a murdered Serbian
peasant

Commander of the security police and security service in Belgrade
HORRORS OF THE USTASHE

Жртва хрватског религијског
лудила – убијени Срби

A victim of Croatian religious
madness – murdered Serbs

**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Opfer des kroatischen Religionswahn - ermordete Serben

172
**DER BEFEHLSHABER
DER SICHERHEITSPOLIZEI UND DES SD
IN BELGRAD**

BELGRAD, den
Telefon 22-103

Ein Opfer kroatischer Kultur

Жртва хрватске културе

A victim of Croatian culture

SERBS KILLED IN GUDOVAC

27th and 28th of April 1941

Serial number, last name and first name, year of birth, kinship, killed on the 27th of April 1941.

Gudovac village

1. Adžega Milutin, 1899, killed in the evening between 27/28th of April 1941.
2. Adžega Branko, 1916, killed in the evening between 27/28th of April 1941.
3. Bojčeta Petar, 1887, father, killed in the evening between 27/28th of April 1941.
4. Bojčeta Vaso, 1915, son, killed in the evening between 27/28th of April 1941.
5. Čaćuga Danilo, 1867.
6. Čurčić Mile, 1886, killed in the evening between 27/28th of April 1941.
7. Čujić Mile, 1897.
8. Čujić Dane, 1899.
9. Čujić Dušan, 1917.
10. Ciganović Petar, 1908.
11. Despotović Spasoje, 1902.
12. Despotović Emil, 1922.
13. Drobić Dušan, 1890.
14. Drobić Stevo.
15. Dešić Dušan, 1915.
16. Čaćuga Vaso.
17. Đaković Dušan, 1900.
18. Đurđević Nikola, 1910.
19. Đurđević Dragić.
20. Gvozdenčević Nikola, 1883.
21. Gvozdenčević Petar, 1887.
22. Hinić Luka, 1880.
23. Hinić Milan, 1909.
24. Jelić Stevo, 1888.
25. Jelić Nikola, 1905.
26. Obračević Emil, 1910, killed in the evening between 27/28th of April 1941.
27. Pavlović Pane, 1880, father.
28. Pavlović Mladen, 1917, son.
29. Požežanac Nikola, 1898, father.
30. Požežanac Milan, 1924, son.
31. Radujković Miloš, 1907.
32. Rašeta Jovan, 1865.
33. Prugovac Čedomir, 1898.
34. Simić Milan, 1905.
35. Skakavac Bude, 1909.
36. Srdić Dragan, 1920.
37. Stjepić Miloš, father.
38. Stjepić Vlado, son.
39. Šajnović Stevo.
40. Šajnović Jovan, 1896.
41. Šajnović Nikola.
42. Žitić Nikola, 1888, father.
43. Žitić Živko, 1920, son.
44. Žitić Jovan.

- 45. Bošnjaković Pane.
- 46. Kukić Bogdan.

Stare Plavnice village

- 47. Grujičić Mihajlo.
- 48. Margetić Đuro, 1891, killed in the evening between 27/28th of April 1941
- 49. Margetić Stevo, 1901, killed in the evening between 27/28th of April 1941
- 50. Margetić Emil, 1908, killed in the evening between 27/28th of April 1941

Veliko Korenovo village

- 51. Bausonja Stevo, 1870.
- 52. Dereta Mirko, 1922.
- 53. Gaćeša Andrija, 1903.
- 54. Jarić Ilija, 1867, father.
- 55. Jarić (Ilije) Ilija, 1902, son, escaped from the execution site.
- 56. Jarić Božo, 1915, son.
- 57. Jarić Nikola.
- 58. Marodolac Nikola, 1910.
- 59. Obranović Đuro, 1875, father.
- 60. Obranović Mile, 1894, son.
- 61. Obranović Marko, 1895, father.
- 62. Obranović Jovo, 1921, son.
- 63. Obranović Pajo, 1912.
- 64. Pavlović Nikola, 1900, one of three brothers.
- 65. Pavlović Božo, 1903, one of three brothers.
- 66. Pavlović Milan, 1910, one of three brothers.
- 67. Predragović Rade, 1889.
- 68. Predragović Ilija, 1900.
- 69. Predragović Petar, 1909.

- 70. Predragović Emil, 1896.
- 71. Predragović Stevo, 1890.
- 72. Predragović Dušan, 1905.
- 73. Predragović Stevo, Jr. 1903.
- 74. Radeljević Stevo, 1893.
- 75. Sekulić Stojan, 1866, father.
- 76. Sekulić Petar, son.
- 77. Sekulić Miloš, father.
- 78. Sekulić Boško, son.
- 79. Švagonja Ljubomir, 1905.
- 80. Vučković Stevo, 1902.
- 81. Vujnović Tomo, 1896.

Klokočevac village

- 82. Butulac Dušan, 1910.
- 83. Čurčija Milan, 1911.
- 84. Despinić Petar, 1875.
- 85. Despinić Emil, 1905.
- 86. Janić Vaso, 1922.
- 87. Kodić Pajo, 1885.
- 88. Kodić Nikola, senior 1897.
- 89. Kodić Nikola, junior 1904.
- 90. Kodić Miloš, 1899.
- 91. Kodić Stevo, 1903.
- 92. Kodić Đuro, 1893.
- 93. Kodić Milutin, 1916.
- 94. Konoplić Stevo, 1899.
- 95. Kovač Gvozden, 1917. twin brothers.
- 96. Kovač Ozren, 1917. twin brothers.
- 97. Latinović Andrija, 1881.
- 98. Miljuš Jovo, 1876.
- 99. Mijakić Nikola, 1897, father.
- 100. Mijakić Gojko, 1923, son.
- 101. Popović Damjan, 1905.
- 102. Predojević Đuro, 1905.

- 103. Predojević Branko, 1912.
- 104. Radić Stevo, 1878.
- 105. Radić Emil, 1909.
- 106. Rebanek Milan, Czech.
- 107. Stojan Tomo, 1887.
- 108. Stanić Miloš, 1923.
- 109. Šabić Luka, 1907.
- 110. Tomoć Miloš, 1878.
- 111. Tomoć Srdija, 1878.
- 112. Tomić Vaso, 1879.
- 113. Tomić Stevo, 1887.
- 114. Tomić Jove Stevo, 1908.
- 115. Tomić Miloš.
- 116. Tomić Jovan.
- 117. Zrnić Petar, 1887.
- 118. Zrnić Vaso.

Staničić village

- 119. Radivojša Cvijo, 1911.
- 120. Staničić Emil, 1904.
- 121. Vlajnić Gajo, 1911.
- 122. Vuksan Stevo, 1889.

Prgomelj village

- 123. Adžega Marko, 1879.
- 124. Bijelić Božo, 1911.
- 125. Cvjetković Vaso, 1885.
- 126. Cvijetić Nikola, 1913.
- 127. Dragašević Stevo, 1879.
- 128. Ivanović Miloš, 1871, grandfather.
- 129. Ivanović Novica, 1914, grandson.
- 130. Ivanović Pete, ? 1892.
- 131. Ivanović Petar Jr. 1897.

- 132. Ivanović Jovan.
- 133. Kosić Petar, 1898.
- 134. Janković Đuro, 1895.
- 135. Nikolić Đuro, 1901.
- 136. Selaković Đuro, 1895.
- 137. Sladojević Jovan, 1906.
- 138. Toljević Stevo, 1896.
- 139. Toljević Branko, 1908.
- 140. Vojčetić Nikola, 1910.
- 141. Radovanović Emil, 1901. the first murdered Serb on the 27th of April 1941, at the Gudovac cemetery.

Breza village

- 142. Jelić Petar, 1896.
- 143. Jelić Vaso, 1899.
- 144. Vukelić Mile, 1912.
- 145. Buković Đuro,

Rajić village

- 146. Bota Milivoj, 1894.
- 147. Bota Jovan, 1900.
- 148. Bota Miloš, 1901.
- 149. Bota Emil, 1905.
- 150. Delač Boško, 1902.
- 151. Dobričić Nikola, 1914.
- 152. Jakić Andrija, 1876.
- 153. Jakić Vaso, 1883.
- 154. Jakić Stevo, 1895.
- 155. Jakić Milan, 1912.
- 156. Jovičić Jovan, 1905.
- 157. Konoplić Vaso, 1894.
- 158. Lemajić Stevo, 1899.
- 159. Misirača Milan, 1890.

160. Bugarinović Božo, 1902.
161. Bugarinović Đuro, 1902.
162. Radešić Branko, 1895.
163. Radotić Mitar, 1910.
164. Rajić Milan, 1912.
165. Sabolović Petar, 1903.
166. Senjan Ignjatije, 1884.
167. Sokolović Stevan, 1913.
168. Toljević Petar, 1901.
169. Radotić Stevo,

Tuk village

170. Bota Petar, 1872.
171. Brujić Ilija, 1910.
172. Bulić Milan, 1892.
173. Bulić Branko, 1907.
174. Daničić Jovan, 1876.
175. Daničić Petar, 1878.
176. Daničić Ljubomir, 1906.
177. Dobričić Stevo, 1916.
178. Dokić Nikola, 1872.
179. Dokić Emil, 1895.
180. Dokić Jovan, 1905.

181. Jovićić Stevo, 1889.
182. Miljuš Jovan, 1886.
183. Radović Stevo, Božić, 1894.
184. Savić Emil, 1913.
185. Strika Savo, 1888.
186. Šiljak Božo, 1898.
187. Todorović Vaso, 1893.
188. Vuksan Stevo, 1907.
189. Rajić Nikola.

Bolč village

190. Misirača Đuro, 1889, father.
191. Misirača Milutin, 1912, son.
192. Ivanović Stevo, 1916, teacher.
193. Šiljak Miloš, 1891.
194. Šiljak Tomo, forester.
195. Brzin Branko, 1916, priest.
196. Šiljak Milorad, 1919, curate.
197. Kojović, captain, doctor from Osijek.
198. Zorić Mladen, pharmacist from Osijek.
199. Petrović Milutin, priest from Beli Manastir.
200. Vojinović Vojislav, religious teacher from Osijek.
201. Malešević Nikola, from Hrgovljan.

Taken from:

http://www.antifasisticki-vjesnik.org/hr/spomenici/9/U_Gudovcu_je_zapoceo_ustaski_genocid/156/

The list of Serbian victims was composed by Ilija Jarić, a survivor of the massacre in Gudovac which was committed by the Ustashe, which guarantees not only its authenticity, but also gives off a more dramatic effect.

We pray for the souls of the innocent Serbian victims of Gudovac. May they have eternal glory!

Nebojša Kuzmanović

Садржај / Content

Увод	5
Introduction	5
Масакр у Гудовцу	9
The Gudovac Massacre	9
Фотографије	19
Photographs	19

ГУДОВАЦ 1941.
ПУТ ЗЛОЧИНА

Издавачи

Архив Војводине,
Нови Сад

Српско народно вијеће – Архив Срба у Хрватској,
Загреб

За издаваче

Др Небојша Кузмановић
Др Милорад Пуповац

Лектура

Мср Ивана Гојковић

Прелом

Татјана Цавнић

Штампа

Службени гласник, Београд

Тираж

300 примерака

ISBN 978-86-80017-54-9

2019.

GUDOVAC 1941
THE PATH OF CRIME

Publishers

The Archives of Vojvodina,
Novi Sad

The Serb National Council – the Archive of Serbs in Croatia,
Zagreb

On Behalf of the Publishers

Nebojša Kuzmanović, Ph.D.
Milorad Pupovac, Ph.D.

Proofreading

Ivana Gojković, MA

Formating

Tatjana Cavnić

Print

Službeni glasnik, Beograd

Print Run

300 copies

ISBN 978-86-80017-54-9

2019